

Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa

Program „Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa” ma na celu poprawę sytuacji dzieci, które padły ofiarą przestępstwa i uczestniczą w procedurach karnych w charakterze świadka. Realizowany jest przez Fundację Dzieci Niczyje od grudnia 2005 r. W 2006 r. do programu przyłączyły się trzy organizacje partnerskie z Białegostoku, Grudziądza i Szczecina.

JUSTYNA PODLEWSKA

Fundacja Dzieci Niczyje

Założenia programu Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa i jego realizacja na terenie Warszawy

W 2005 r. Fundacja Dzieci Niczyje rozpoczęła opracowanie programu wypełniającego zdiagnozowaną lukę w istniejącej ofercie ochrony i opieki nad dziećmi pokrzywdzonymi przestęp-

stwami i ich rodzinami. Programowi nadano nazwę *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa*. Patronat nad programem objęli: Ministerstwo Sprawiedliwości i Rzecznik Praw Obywatelskich.

Założenia programu

Program *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* skierowany jest do dzieci, które padły ofiarą przestępstw lub były ich świadkami oraz do ich rodziców/opiekunów prawnych dziecka. Oferta pomocy jest zawsze

indywidualizowana i dobrana do potrzeb każdej rodziny.

Główne cele, jakie realizuje program, to:
1) dostarczenie wiedzy rodzicom, opiekunom dziecka – ofiary przestępstwa w zakresie:

a) istniejących przepisów prawnych,
 b) procedur prawnych,
 c) kompetencji policji, prokuratury i sądu,
 d) możliwości pomocy dziecku i rodzinie (pomoc socjalna, medyczna psychologiczna),

e) udzielenie wsparcia psychicznego rodzinie w sytuacji kryzysu;

2) przygotowanie dziecka do uczestniczenia w procedurze przesłuchania przez sąd:

a) dostarczenie wiedzy adekwatnej do poziomu rozwoju dziecka dotyczącej procedury przesłuchania,

b) emocjonalne wsparcie dziecka w trudnej sytuacji uczestniczenia w procedurze przesłuchania;

3) towarzyszenie przedstawicielom prawnym dziecka pokrzywdzonego przestępstwem w rozprawach sądowych.

Cele programu realizowane są przede wszystkim w formie **poradnictwa prawnop-psychologicznego**, poprzez udzielanie informacji rodzicom i opiekunom dzieci – ofiar i świadków przestępstw. Odbywa się to poprzez kontakt telefoniczny, e-mailowy oraz bezpośrednie spotkania. Zakwalifikowanie do programu zgłaszają-

cych się osób oznacza zaproszenie osoby, najczęściej opiekuna prawnego dziecka, na spotkanie z wolontariuszem, który od pierwszego spotkania będzie **opiekunem współpracującym z tą rodziną**. To najważniejszy nurt działań w ramach programu. Opiekun wspiera rodzinę dziecka pokrzywdzonego przestępstwem od momentu uzyskania informacji o przestępstwie, poprzez etap procedur prawnych, aż do ich zakończenia.

Założeniem programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* jest współpraca z wolontariuszami, ale rolę opiekunów mogą również pełnić stali pracownicy organizacji lub placówki.

Warunkiem powodzenia programu jest także udział policji, prokuratury i sądów, będących głównymi partnerami. Ważnym oczekiwaniem wobec partnerów programu jest rozpowszechnianie informacji o tym przedsięwzięciu wśród rodziców i opiekunów prawnych dziecka oraz kierowanie dziećmi, które wkraczają na ścieżkę procedury prawnej, do programu. Partnerami powinny być również instytucje i organizacje pomocowe działające na terenie realizacji projektu i oferujące wsparcie ofiarom przemocy.

Teren Warszawy

Pilotażowy program Fundacji Dzieci Niczyje, realizowany od 2005 r., bazuje na współpracy z wolontariuszami, których podstawową motywacją udziału w programie jest chęć pomocy dziecku. W pierwszym etapie programu zaproszono do współpracy grupę 17 wolontariuszy – profesjonalistów i absolwentów warszawskich uczelni, głównie prawa i psychologii. Zostali oni przeszkoleni w zakresie umiejętności psychologicznych oraz ochrony prawnej małoletnich ofiar przestępstw. Szkolenia prowadzili specjaliści – psycholodzy i prawnicy mający doświadczenie w pracy z ofiarami przestępstw i pracujący w placówkach Fundacji Dzieci Niczyje.

Opiekunami zostały osoby w różnym wieku, o różnorodnym doświadczeniu życiowym i zawodowym.

Grażyna – wolontariuszka: Jestem jedną z wolontariuszek programu. Z wykształcenia jestem socjologiem. Mam za sobą wiele lat pracy zarówno w firmie badawczej, jak i własnej firmie produkcyjnej. Moja obecna sytuacja życiowa pozwala mi na pracę dla dobra innych. Po to, by pomagać rodzicom dziecka – ofiary przestępstwa starannie się przygotowałam. (...) Jesteśmy przygotowani do udzielania pomocy zarówno rodzicom/opiekunom, którzy dopiero dowiedzieli się o popełnieniu przestępstwa i nie wiedzą, jak należy dalej postąpić (czy i gdzie zgłosić ujawnione fakty), jak też tym, których

dzieci są już w procedurze prawnej. (...) Dzwonią do nas osoby z bardzo różnymi problemami. Nie wiedzą, gdzie szukać pomocy, do jakich instytucji się zwracać, jakie mają prawa, jak te prawa egzekwować, jak wypełniać wnioski i inne dokumenty. Miła mi jest świadomość bycia pomocną osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej. Przy czym ważne jest, by niczego nie narzucać, a jedynie pokazywać możliwości i przekonywać, by z nich korzystali.

Do komisariatów, prokuratur i sądów trafiły broszury i ulotki informacyjne. W Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” Fundacji Dzieci Niczyje został uruchomiony dyżur telefoniczny, podczas którego przeszkoleni wolontariusze udzielają informacji o prawach przysługujących ofierze oraz pomagają określić, jakiego rodzaju pomocy potrzebuje dziecko i rodzic. Najpełniej i najskuteczniej idea poradnictwa realizowana jest jednak przez bezpośrednie spotkania rodziców z opiekunami.

Jednym z najważniejszych zadań realizowanych w ramach programu jest zapewnienie dziecku – ofierze przestępstwa ochrony jego praw. Rolą opiekuna jest przygotowanie dziecka i jego rodziców do przesłuchania. Kolejnym zadaniem opiekuna jest towarzyszenie rodzinie w czasie rozpraw sądowych. Na tym etapie programu wolontariusze wspierają rodziny podczas procesu poprzez swoją obecność przed i na rozprawie sądowej, obserwują przebieg

rozprawy, a ich obecność jest informacją dla sądu, że Fundacja monitoruje tę sprawę.

Wszystkie prowadzone sprawy są dokumentowane, a psycholog i prawnik w Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” mają wyznaczone dyżury, podczas których pozostają do dyspozycji opiekunów. Opiekunowie mogą wtedy przedyskutowywać sprawy, którymi się zajmują, uzyskać radę, poznać ocenę swoich decyzji i działań. Odbywają się także regularne spotkania superwizyjne, podczas których omawiane są przypadki zakwalifikowane do programu.

*

Program Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa może być realizowany przez różne podmioty. Mogą to być organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne, czy też instytucje służby kuratorskiej. Opracowany i wydany został opis standardów realizacji programu Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa. Zaoferowanie przez organizację pomocy rodzicom dzieci ofiar przestępstw i samym dzieciom wymaga zaadoptowania programu do jej trybu działania.

Od 2006 r. trzy organizacje partnerskie z Grudziądza, Szczecina i Białegostoku wspólnie w Fundację Dzieci Niczyje realizują program opiekuna dziecka-ofiary przestępstwa dotowany przez Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

 AGNIESZKA MRÓZ-SIKORSKA

Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie „HOMINI”

Realizacja programu Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa na terenie Grudziądza

Grudziądz jest jednym z czterech miast na terenie Polski, poza Warszawą, Szczecinem i Białymstokiem, które bierze udział w realizacji projektu Fundacji Dzieci Niczyje-

je *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa*. Program koordynuje lokalnie Grudziądzkie Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie „HOMINI”.

Słów kilka o przygotowaniach do realizacji projektu

Program *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa*, choć opiera się na założeniach opracowanych przez Fundację Dzieci Niczyje, musiał zostać zaadoptowany do naszych realnych możliwości koordynatora i potrzeb środowiska lokalnego. Przyjęcie zaproszenia do realizacji projektu wydawało nam się naturalną konsekwencją wcześniejszej współpracy z Fundacją. Grupa członków Towarzystwa zaangażowanych w problematykę krzywdzenia dzieci od kilku lat podejmowała, z inspiracji Fundacji Dzieci Niczyje, działania na rzecz pomocy dzieciom krzywdzonym na terenie Grudziądza. Jednym z takich przedsięwzięć było utworzenie profesjonalnego pokoju przesłuchań dzieci. I tak, od listopada 2004 r. w naszym mieście małoletni świadkowie

i ofiary przestępstw mają zapewnione przyjazne warunki przesłuchania – w bezpiecznym miejscu, poza salą rozpraw.

Ważnym elementem realizacji programu było **nawiązanie współpracy z głównymi partnerami: sądem, prokuraturą, policją**. Było to konieczne, gdyż program *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* miał za zadanie uzupełniać działania tych instytucji, przekazywać osobom zainteresowanym informacje, wsparcie i pomoc, jakiej nie uzyskają w tych miejscach. Osobisty kontakt z przedstawicielami tych instytucji, przedstawienie podstawowych założeń programu, wskazanie korzyści, jakie płyną z jego realizacji, zapewniły nam akceptację programu przez partnerów i umożliwiły podejmowanie dalszych działań.

Bliskim partnerem programu jest Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego w Grudziądzu. Placówka ta, będąca siedzibą Towarzystwa „HOMINI”, udostępniła dla działalności opiekuna osobne pomieszczenie. Na jej terenie mieści się właśnie przyjazny pokój przesłuchań.

Kolejnym etapem było **pozyskanie do współpracy wolontariuszy**. Korzystając z doświadczeń Fundacji, postanowiliśmy zaprosić do współpracy osoby aktywne zawodowo, pracujące w różnych instytucjach pomocowych. Byli to pedagodzy szkolni, pracownicy placówki opiekuńczo-wychowawczej, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej, policjanci, nauczyciel i terapeuta uzależnień. Każda z tych osób miała za sobą pewne doświadczenie w pracy z dziećmi i ich rodzinami, również z dziećmi krzywdzonymi, będącymi ofiarami przestępstw. Każdy z nich miał ponadto ogromny potencjał – chęć niesienia profesjonalnej pomocy dzieciom i ich opiekunom.

Osoby zainteresowane uczestnictwem w programie zostały poinformowane o przebiegu programu, roli opiekuna i koniecznych do przyjęcia zobowiązaniach (porozumienie o współpracy, dyżury, prowadzenie dokumentacji). Następnie w okresie od stycznia do marca 2007 r. uczestniczyli oni w szkoleniach (3 weekendowe spotkania), prowadzonych Fundacją Dzieci Niczyje. Zdobyli tam wiedzę z zakresu ochrony prawnej małoletnich ofiar przestępstw oraz umiejętności psychologiczne, poznali specyfikę problemu, jakim jest krzywdzenie dzieci (zwłaszcza wykorzystywanie seksualne). W trakcie szkolenia wolontariusze stworzyli również bazę instytucji pomocowych i organizacji dzięki zaktualizowaniu i zweryfikowaniu danych na temat możliwości uzyskania profesjonalnej pomocy. We współpracy z Fundacją opracowano ponadto plakat i ulotki informacyjne.

Realizację programu w Grudziądzu otworzyła konferencja pt. *Opiekun dziecka – Ofiary przestępstwa*. Zorganizowało ją 19 kwietnia 2007 r. Grudziądzkie Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie „HOMINI”, we współpracy z Komendą Miejską Policji, Centrum Profilaktyki i Terapii oraz wsparciu Fundacji Dzieci Niczyje. Honorowy patronat nad konferencją objął Prezydent Miasta Grudziądza. W konferencji wzięli udział opiekunowie dziecka – ofiary przestępstwa, pedagodzy szkolni, kuratorzy, przedstawiciele urzędu miasta, sądu (wydział rodzinny, karny), prokuratury, policji, służby zdrowia oraz innych instytucji zajmujących się szeroko pojętą pomocą dziecku i rodzinie (około 150 osób). Zadbano o promocję programu, wykorzystując media (lokalna telewizja, radio, prasa).

Oprócz przedstawienia założeń programu oraz wręczenia certyfikatów 19 wolontariuszom, w programie konferencji znalazły się wystąpienia ekspertów. Sędzia Anna Wesołowska (Łódź) przedstawiła prawne aspekty ochrony dzieci – ofiar i świadków przestępstw w trakcie postępowania karnego. Sędzia Agnieszka Kucińska-Stanny, przewodnicząca Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Grudziądzu dzieliła się m.in. doświadczeniami przesłuchiwania dzieci w przyjaznym pokoju przesłuchań. St. asp. Marek Koliński z Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy zaprezentował statystyki policyjne dotyczące krzywdzenia dzieci.

Ponadto obecni na konferencji przedstawiciele Fundacji – Jolanta Zmarzlik i Magdalena Zawadzka podzieliły się doświadczeniem z realizacji programu na terenie Warszawy. Każdy z uczestników otrzymał pakiet materiałów konferencyjnych (informacje o programie, plakaty, ulotki, broszury).

Pierwsze miesiące realizacji programu

Opiekunowie dzieci – ofiar przestępstw dyżurują w Grudziądzu 3 razy w tygodniu, w godzinach 15.00-18.00. Dla potrzeb tego programu uruchomiono oddzielną linię telefoniczną. Przez pierwsze dwa miesiące opiekunowie odbywali dyżury w parach. Takie rozwiązanie zasugerowali sami wolontariusze. Wówczas jeszcze niepewni, potrzebowali wzajemnego wsparcia, upewnienia się, że przekazują zainteresowanym wyczerpujące informacje. Od lipca, gdy poczuli się już bardziej pewnie w swojej roli, zaczęli odbywać pojedyncze dyżury. Cały czas jednak mieli możliwość skontaktowania się z psychologiem – koordynatorem programu. Wspólnie podejmowano decyzję o tym, w jaki jeszcze sposób można pomóc danej rodzinie i dziecku, jakie zaproponować rozwiązania.

Pierwszy dyżur opiekuna rozpoczęto 23 kwietnia 2007 r. Przez pierwsze trzy tygodnie telefon milczał. Zastanawiano się, czy program będzie miał rację bytu w mieście. Opiekunowie przez cały czas rozprawiali po różnych instytucjach ulotki, rozwieszali plakaty.

W ciągu czteromiesięcznej realizacji programu na telefon opiekuna zadzwoniło kilkanaście osób. Większość zgłoszeń dotyczyło przemocy domowej, kilka telefonów związanych było z podejrzeniem wykorzystywania seksualnego dziecka. Dzwonili zarówno rodzice, jak i ich rodziny czy sąsiedzi zaniepokojeni sytuacją dziecka w swoim najbliższym otoczeniu. W tych przypadkach pomoc opiekuna polegała najczęściej na przekazaniu informacji o możliwych sposobach zainterweniowania, uzyskania pomocy psycholo-

gicznej, przekazaniu podstawowej wiedzy prawnej.

W sytuacji, gdy zgłoszenie nie wpisywało się w ramy programu (np. dotyczyło wyłącznie osoby dorosłej), opiekun przekazywał informacje o instytucjach udzielających tego rodzaju pomocy. Z dwojgiem rodziców opiekun umówił się na spotkanie indywidualne. Ponadto kilka osób trafiło bezpośrednio na dyżur indywidualny opiekuna, bez wcześniejszego kontaktu telefonicznego.

W trakcie tych spotkań wolontariusz udzielał rodzicowi wsparcia psychicznego, przedstawiał możliwości podejmowania działań prawnych na danym etapie postępowania sądowego, wskazywał miejsca, gdzie rodzic może uzyskać pomoc psychologiczną dla siebie i swojego dziecka. Odbyły się również trzy spotkania z dziećmi, podczas których przygotowano dziecko do udziału w rozprawie sądowej czy przesłuchaniu, udzielono wsparcia psychologicznego.

Raz w miesiącu odbywały się spotkania opiekunów z koordynatorem i innym psychologiem, w ramach których weryfikowano dotąd podjęte działania, zwłaszcza w sferze organizacyjnej, omawiano także poszczególne zgłoszenia. Osoby zgłaszające się do opiekuna o programie dowiadywały się jak dotąd z kilku źródeł: głównie z policji, poradni psychologiczno-pedagogicznej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, bądź z innych instytucji (widziały plakat, wzięły ulotkę) oraz z mediów.

W najbliższym czasie planuje się wznowić akcję medialną promującą program oraz bardziej skoncentrować się na współpracy z sądem i prokuraturą.

Zakończenie

Polskie prawo w zakresie ochrony dzieci – ofiar przestępstw, choć nie w pełni chroni interes dziecka, modyfikowane jest w pra-

widlowym kierunku. Zmiana przepisów nie powoduje jednak gwałtownej poprawy sytuacji dzieci uczestniczących w procedurach

prawnych, gdyż praktyki jego stosowania następują zbyt wolno, a wśród opiekunów dziecka nadal jest niska świadomość prawna, brak także wiedzy na temat procedur chroniących dziecko. Pokutuje ponadto ograniczony dostęp do konsultacji z prawnikiem, brak wiedzy i informacji na temat ochrony dziecka uczestniczącego w procedurach karnych wśród osób pracujących w szeroko pojętych służbach pomocy rodzinie. Ograniczona jest również oferta w zakresie pomocy dziecku, które padło ofiarą przestępstwa.

Na przeciw tym oczekiwaniom wychodzi opiekun dziecka – ofiary przestępstwa. Ten swego rodzaju adwokat dziecka posiada podstawową wiedzę psychologiczną, prawną, zna możliwości pomocy socjalnej, wspiera dziecko i jego opiekunów w przygotowaniu do uczestniczenia w procedurach karnych, pomaga im poznać ich prawa i obowiązki, uzyskać pomoc psychologiczną i socjalną.

Realizowany program, oprócz działań na rzecz poprawy sytuacji dzieci – ofiar przestępstw i ich opiekunów, ma również na celu umacnianie współpracy interdyscyplinarnej służb, wzrost ogólnej świadomości prawnej

społeczeństwa, co może prowadzić do zwiększenia liczby zgłaszanych przestępstw.

Dzięki udziałowi w programie grudziądzcy sędziowie i prokuratorzy mieli możliwość wzięcia udziału w szkoleniach i warsztatach psychologicznych z zakresu problematyki uczestniczenia dziecka w procedurach sądowych.

Mamy nadzieję, że opiekun dziecka – ofiary przestępstwa wpisze się na stałe w sieć instytucji udzielających na terenie naszego miasta pomocy dziecku i rodzinie, a w porozumieniu z organami samorządowymi i pozarządowymi zadamy o to, by mógł być realizowany także po grudniu 2007 r. Będziemy czynić starania, by działanie opiekuna dziecka – ofiary przestępstwa nie zakończyło się, zanim tak naprawę się zaczęło.

W siedzibie Grudziądzkiego Towarzystwa Pomocy Dziecku i Rodzinie „HOMINI”, przy ulicy Mikołaja z Ryńska 8 w Grudziądzu, opiekun dziecka – ofiary przestępstwa pełni dyżur w każdy **poniedziałek, wtorek i czwartek, w godzinach 15.00–18.00**. W tym celu została podłączona osobna linia telefoniczna (056 642 56 80).

ANNA TUSZYŃSKA

Centrum Ochrony Dziecka i Rodziny PSPiA „Klanza” – Oddział Białostocki

Program Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa na terenie Białegostoku

Realizacja programu *Opiekun dziecka-ofiary przestępstwa* na terenie Białegostoku miała swój początek jesienią 2006 r. Po

podpisaniu umów współpracy z Fundacją Dzieci Niczyje w Warszawie rozpoczął się etap koncepcyjny, dotyczący głównie decy-

zji, na jaką grupę wolontariuszy stawiamy. W pierwszej fazie rekrutacji zaproszenia rozesłano do zaprzyjaźnionych z Centrum jednostek policji, uczelni, szkół oraz białostockiego ośrodka kuratorskiego. Na pierwsze spotkanie organizacyjne przyszło 68 osób. Postanowiliśmy wyłonić 22 osoby reprezentujące różne środowiska zawodowe oraz środowisko studenckie. I tak białostocką grupę wolontariuszy stanowi: 3 policjantów, 2 psychologów, 4 kuratorów, 2 psychologów, 6 pedagogów, 2 prawników oraz 3 studentów.

Wraz z rozpoczęciem szkoleń wolontariuszy rozpoczęto akcję promocyjną na temat programu na terenie Białegostoku. Odzew był natychmiastowy. Chęć współrealizacji programu zgłosił zarówno Prezydent Miasta Białegostoku, Komendant Wojewódzkiej Policji w Białymstoku, jak również Marszałek Województwa Podlaskiego. Dzięki wsparciu wyżej wymienionych organów możliwe było zorganizowanie wojewódzkiej konferencji promującej program *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* oraz uzupełnienie szkoleń Fundacji Dzieci Niczyje o dodatkowe warsztaty przeznaczone dla wolontariuszy.

Praca wolontariuszy rozpoczęła się od maja 2007 r. Dyżury zaplanowano od poniedziałku do piątku w godzinach 12.00–18.00 w siedzibie Centrum Ochrony Dziecka i Rodziny PSPiA „Klanza” w Białymstoku. Wolontariusze pełnią dyżury zgodnie z własną deklaracją – przez dwie godziny raz w tygodniu lub cztery godziny co drugi tydzień. W zależności od dnia tygodnia dyżury są pełnione przez wolontariuszy pojedynczo lub po dwie osoby.

Pierwszy miesiąc realizacji programu upłynął spokojnie, co pozwoliło wolontariuszom zaadaptować się do nowych warunków pracy, zintegrować z konsultantami Centrum oraz polubić miejsce pełnienia dyżurów. Wprowadzono też dodatkowe udogodnienia realizacji programu zaproponowane przez samych wolontariuszy i konsultantów Centrum:

- wprowadzenie rejestru informacji przekazywanych telefonicznie,
- wprowadzenie godzin konsultacyjnych dla wolontariuszy z koordynatorem programu (dwa razy w tygodniu),
- zaplanowanie dodatkowych szkoleń dla wolontariuszy dotyczących problematyki przygotowania dziecka do procedury przesłuchania.

Dzięki finansowemu wsparciu Prezydenta Miasta oraz zaangażowaniu urzędników Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego wolontariusze będący opiekunami dzieci – ofiar przestępstw mieli możliwość odbycia dodatkowych szkoleń, prowadzonych przez trenerów Fundacji Dzieci Niczyje z zakresu umiejętności psychologicznych i prawnych. Ponadto w ramach realizacji programu Prezydent Miasta wyasygnował środki na specjalistyczne pomoce diagnostyczne – testy, zabawki, podręczniki, usprawniające pracę specjalistów i wolontariuszy w zakresie pomocy dzieciom – ofiarom przestępstw.

Z miesiąca na miesiąc rośnie liczba osób zgłaszających się po pomoc w ramach programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa*. Dzięki pracy wolontariuszy możliwe jest oferowanie potrzebującym tzw. pomocy „od ręki”, bez konieczności odsyłania na późniejszy termin – zwłaszcza w przypadku pomocy polegającej na udzielaniu niezbędnych informacji prawnych czy dotyczącej lokalnej bazy instytucji pomocowych. W trakcie 4 miesięcy trwania programu wolontariusze przeprowadzili łącznie: 25 rozmów bezpośrednich z opiekunami dzieci – ofiar przestępstw, 34 rozmowy telefoniczne na temat ukierunkowania pomocy potrzebującym – wskazanie właściwej placówki, skontaktowanie ze specjalistą, udzielenie informacji o procedurach prawnych, zainicjowali posiedzenia 5 zewnętrznych zespołów interdyscyplinarnych.

Fakt, iż zdecydowana większość wolontariuszy to osoby, które zawodowo realizują zadania w zakresie udzielania pomocy, pozwala kształtować w Białymstoku jednolity

system pracy z ofiarami przemocy, zacieśnić współpracę między poszczególnymi placówkami i instytucjami oraz poznawać nawzajem swoją pracę.

Doświadczenia związane z realizacją biadostockiej edycji programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* wykazały, iż nie zawsze zapał, dyspozycyjność oraz zaangażowanie ludzi młodych – studentów daje gwarancje rzetelnej realizacji. W naszej grupie wolontariackiej najlepiej sprawdziły się osoby, które mimo codziennych obowiązków zawodowych i rodzinnych znalazły czas i chęć na odpowiedzialną pracę z ofiarami przestępstw. Dzięki temu zyskały zaufanie swoich podopiecznych, satysfakcję oraz podziw specjalistów na co dzień pracujących z dziećmi – ofiarami przestępstw.

Justyna Baćławska – pedagog: *Udział w programie jest dla mnie bardzo cennym doświadczeniem, pozwala mi na ciągłe zdobywanie rzetelnych i cennych informacji, jak też praktycznych umiejętności dotyczących pomocy dzieciom – ofiarom przestępstw. Znaczące jest również wsparcie, podczas pełnienia dyżurów, przez pracowników CODiR.*

Agnieszka Onoszko-Grodzka – wychowawca świetlicy socjoterapeutycznej: *Udział w programie pozwolił mi na zdobycie nowej wiedzy oraz praktycznych umiejętności dotyczących dzieci będących ofiarami przemocy. Dzięki temu, iż do programu przystąpili pracownicy z różnych instytucji pomocowych z terenu miasta, udało mi się nawiązać wiele cennych kontaktów, które wykorzystuję w codziennej pracy.*

Katarzyna Gąsowska – socjolog: *Program jest dla mnie nowym i bardzo cennym doświadczeniem. Początkowo obawiałam się spotkań z ofiarami przemocy, nie wiedziałam, jak mam się zachować. Jednak czas pokazał, że nie ma się czego obawiać. Wiążę swoją przyszłość z pracą w instytucji pomocowej.*

Joanna Lisowska – policjantka: *Udział w programie pozwala mi patrzeć na problem przemocy z innej perspektywy – nie tylko prawnej czy interwencyjnej, ale także psychologicznej. Dzięki temu podejmowane przeze mnie decyzje (nawet te w codziennej pracy policyjnej), czy też zaproponowane klientom rozwiązania są znacznie bardziej trafne.*

MAŁGORZATA RĘKAWIECKA

Centrum Pomocy Dzieciom Krzywdzonym Stowarzyszenia „SOS dla Rodziny”

Realizacja programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* w Szczecinie

Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny” zwróciło uwagę na problem krzywdzenia dzieci na początku 2000 r. Peł-

ni podziwu i uznania obserwowaliśmy działalność Fundacji Dzieci Niczyje i jej dokonania.

Współpracę z FDN nawiązaliśmy w 2002 r., co w krótkim czasie zaowocowało utworzeniem przyjaznego pokoju przesłuchań dzieci w Miejskim Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Szczecinie według standardów, jakie wówczas określiła Fundacja.

W 2005 r. zorganizowaliśmy konferencję pt. *Dziecko pod parasolem prawa*, na której 200 osób: przedstawiciele policji, prokuratury, sądu oraz instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny z uwagą wysłuchało wystąpień ekspertów z Fundacji, które wywarły ogromny wpływ na to, co później zaczęło się dziać wokół budowy systemu pomocy dzieciom krzywdzonym w Szczecinie i okolicach.

Aktywniej zaczęliśmy działać na rzecz budowy systemu pomocy dzieciom krzywdzonym. Naszymi partnerami byli od początku policja, prokuratura, sąd, lekarze, pielęgniarki. Również władze samorządowe aktywnie włączyły się w nasze starania budowy systemu.

Rok 2006 to konferencje prasowe, spotkanie robocze z przedstawicielami służb medycznych, policji, prokuratury, sądu, instytucji działających na rzecz pomocy dzieciom. Przełom roku 2006/2007 to powołanie przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego nasze Stowarzyszenie jest członkiem.

Ale tak na prawdę ogromny przełom nastąpił latem 2006 r., gdy FDN zaprosiła Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny” do partnerstwa w realizacji programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* – autorskiego programu Fundacji. Byliśmy dumni z takiego wyróżnienia. Wiedzieliśmy jedno – mając takiego partnera, możemy śmiało iść dalej w naszych działaniach.

Rozpoczynając przygotowanie do realizacji programu, zaprosiliśmy do współpracy – oprócz wolontariuszy ze Szczecina – także wolontariuszy z Pyrzyca, Kołbaskowa, Polic – gmin sąsiadujących ze Szczecinem, w których zaszczepiliśmy ideę budowy systemu pomocy dzieciom krzywdzonym.

Naszych 25 wolontariuszy wyszkolonych przez FDN to kobiety w różnym wieku, które pracują w systemie pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, ale też studentki, które swoją pracę zawodową ściśle wiążą z „pomaganiem”.

Ogromnym sukcesem okazała się konferencja otwierająca program *Opiekun – dziecko ofiary przestępstwa*, która odbyła się w kwietniu 2007 r., pt. *Lokalnym systemem pomocy dzieciom krzywdzonym – rola i zadanie instytucji i organizacji pozarządowych*. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele policji, prokuratury, sądu, instytucji działających na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie oraz przedstawiciele władz samorządu lokalnego. Nie bez znaczenia był fakt, że konferencja odbyła się w Wojewódzkim Urzędzie Pracy, który bardzo poważnie widzi swoją rolę w naszych działaniach na rzecz budowy systemu pomocy dzieciom krzywdzonym. W taki oto sposób przybył nam kolejny partner.

Program spowodował kolejny przełom w działaniach naszego Stowarzyszenia na rzecz poprawy sytuacji dzieci krzywdzonych. Nasi wolontariusze-opiekunowie pełni obaw, wątpliwości spotkali się w trakcie swoich dyżurów z przypadkami, w których musieli wykazać się umiejętnościami prowadzenia rozmów z rodzicami, pedagogami w przypadkach ujawnienia faktu wykorzystania seksualnego dzieci. Ta inicjatywa wzbudziła wśród wolontariuszy chęć zdobywania wiedzy o problematyce krzywdzenia dzieci oraz niewątpliwie umożliwiła również nasze dalsze działanie, mające na celu budowę systemu pomocy dzieciom i tym samym poprawę sytuacji dzieci krzywdzonych.

Możliwość realizacji autorskiego programu FDN *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* pozwala na zwrócenie szczególnej uwagi na dzieci uczestniczące w procedurach prawnych. Praca i zaangażowanie 25 wolontariuszy w budowie lokalnego systemu pomocy dzieciom krzywdzonym spowodowała aktywne włączenie się władz

samorządowych w tworzenie warunków do udzielenia skutecznej pomocy dzieciom – ofiarom przestępstw, zaniedbań.

Prezydent Miasta Szczecina zaprosił potencjalnych uczestników systemu pomocy dzieciom do dyskusji na temat kształtu tego systemu. Spotkanie takie odbyło się w maju 2007 r. podczas posiedzenia Komisji Zdrowia Rady Miasta Szczecina. Udział w tym spotkaniu wzięli przedstawiciele policji, prokuratury, sadu, instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny. W jego wyniku u Prezydenta Miasta Szczecina złożony został projekt powstania Centrum Pomocy Dzieciom, opracowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Miejski Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny”. Przyjęto, że pomoc dzieciom krzywdzonym oraz zakres pracy wolontariuszy w Centrum Pomocy Dzieciom Krzywdzonym stanowi podsystem systemu pomocy dzieciom.

Program *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* umożliwił realizację postulatów FDN, jednym z których jest tworzenie

specjalistycznej placówki świadczącej pomoc dzieciom i ich rodzinom. Dzięki temu programowi przedstawiciele władz samorządowych, instytucji i organizacji działających na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie doszli do konsensusu, że potrzebna jest interdyscyplinarna praca w ramach systemu.

Aby powstał system pomocy dzieciom, muszą być spełnione następujące warunki:

1) pracownicy wszystkich placówek pracujących na rzecz dzieci i z dziećmi włączeni są w proces pomocy dzieciom oraz ich rodzinom,

2) pomoc udzielana dzieciom i ich rodzinom jest interdyscyplinarna,

3) istnieje specjalistyczna placówka świadcząca pomoc dziecku i jego rodzinie.

Wartość i znaczenie programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa* na terenie miasta Szczecina wyszła poza jego ramy. Program stał się przyczółkiem do daleko idących zmian na rzecz poprawy sytuacji dzieci krzywdzonych na terenie nie tylko naszego miasta, ale i województwa.

The goal of the Child Victim Advocate programme is to improve the situation of children who have been victimized and are participating in criminal procedures as witnesses. The programme has been carried out by the Nobody's Children Foundation since December 2005. In 2006 it was joined by three partner organizations from Białystok, Grudziądz, and Szczecin (three Polish cities).